

Mary Nelson (2010) Képessé válás segítése (empowerment): Kulcs a keresztény közösségfejlesztéshez

3. rész: Vágjunk bele! (részlet)

A hiányközpontú gondolkodás

Amikor egy szegény belvárosi környéken működő, apró gyülekezet úgy döntött, hogy tesz valamit a környezetében uralkodó lakhatási válság ellen, meglátogatták a többi szomszédos templomot is, kérve az együttműködésüket. A válasz ez volt: „Nincsenek erőforrásaink! Nem tudjuk, hogyan csináljuk! Túl sokáig tartana!” Ezek az állítások a szóban forgó gyülekezet esetében is megállták a helyüket, de néhány idős tag mégsem adta fel: „Meg kell csinálnunk!” Volt ebben merészség – kockázatvállalás, és készség nemcsak a hiányok, hanem a lehetőségek észrevételére is. És volt bizalom is, hogy Isten a lehetetlenből lehetőséget teremt.

A címkézés gyenge eredményekhez vezet

Az olyan címkék, mint a „szegény emberek” vagy „szegény közösségek” gyakran az érintettek egydimenziós ábrázolásához vezetnek. Fel kell tennünk a kérdést: milyen képekkel, szavakkal és egyéb címkékkel szoktuk leírni a szegény embereket és közösségeket? Ezután pedig meg kell kérdeznünk, mi a baj ezzel az ábrázolással? Az alacsony jövedelmű közösségek tagjai, a „megcímkézettek” gyakran nem látják Isten vízióját közösségük életében, vagy azt gondolják – magukévá téve a külvilág róluk alkotott képét –, hogy nincsen semmijük. Ilyen megcímkézett emberek az iskolából kiesők, az idősek, a terhes tinédzserek, a szegények, a szerhasználók. Egész közösségeket bélyegeznek meg a „rászoruló”, „szétesett”, „tönkrement” címkékkel. Mi történik, amikor az érintettek azonosulnak ezekkel? Hogyan lennének képesek elképzelni a változást? Az, hogy az embereket és közösségeket rászorulóként látjuk, a következő negatív következményekkel jár:

- Az emberek azonosulnak a rájuk aggatott címkékkel.
- A helyi kapcsolatok elsorvadnak, mert a lakosok úgy érzik, „szakemberekre” van szükségük.
- A csoportok a támogatások elnyerése érdekében felnagyítják hiányaikat, igényeiket.

- A „rászoruló” címke reménytelenséget kelt, és a külső segítségre való ráutaltság, függőség érzetét erősíti, így passzivitáshoz vezet.

Valóban, „jelentkezési lapjaink” gyakran csak a negatív tapasztalatokra és tulajdonságokra kérdeznek rá (mennyi ideje munkanélküli, lemorzsolódott-e az iskolából), ahelyett, hogy az érintett személy tehetségére, álmainra, kapcsolataira koncentrálnának. Új eszközöket kell kifejlesztenünk, hogy megszerezzük a szükséges információkat, amelyek megerősítik és hatalommal ruházzák fel azokat, akiket igyekszünk sikerhez segíteni. Hogy milyen kérdéseket teszünk fel, nagymértékben meghatározza a képessé válás segítésének hatékonyságát.

Jótekönykodó megközelítések és a hatalom arroganciája

A képessé válás segítésének köze van a hatalomhoz. Akinek nincs hatalma, azt fel kell ruházni hatalommal. Ahogy a bevezetőben is megjegyeztük, sokan rosszul reagálnak a hatalom kifejezésre, mert félreértik üzenetét, a mi használatunkban viszont a bűnbánat és alázat érzése kapcsolódik hozzá. Lukács evangéliumának 1. fejezetében Mária éneke emlékeztet bennünket arra, hogy Isten gyökeresen felforgatta a hatalmi dinamikát:

„Hatalmasokat döntött le trónjukról, és megaláztatottakat emelt fel. Éhezőket látott el javakkal, és bővelkedőket küldött el üres kézzel.”¹

Mi, akik alacsony jövedelmű közösségekben tevékenykedünk, általában több képzéshez és lehetőséghez férünk hozzá életünk során, mint azok, akikkel együtt akarunk dolgozni. Gyakran öntudatlanul is arrogánsnak tűnhetünk: mi tudjuk, mi a teendő; mi ismerjük a válaszokat; mi segíteni szeretnénk! De benragadunk a jótekönykodó, szolgáltatást nyújtó mentalitásba és munkamódba, ami többet árt, mint használ.

A **jótekönykodó megközelítés** azt az üzenetet közvetítheti, hogy igyekszünk megváltoztatni a szegényeket (életstílusukat, pénzköltési szokásaikat stb.). Így akaratlanul is azt kommunikáljuk, hogy velük van valami baj, ami viszont direkt ellentmondásban áll az evangélium üzenetével, miszerint Isten áthat és szeret minden egyes embert a maga módján.

A jótekönykodó megközelítés távolságot is teremt az emberek között, megnehezíti a kapcsolatteremtést, pláne az őszinte barátságot. Az őszinte

¹ A bibliai szakaszok forrása: az 1975. évi új fordítású Biblia javított kiadása, magyar nyelvre fordította a Magyar Bibliatársulat Ószövetségi és Újszövetségi Bibliafordító Szakbizottsága. Budapest: Kálvin Kiadó, 1993.

kapcsolatok kölcsönösségen alapulnak és hosszú idő alatt érlelődnek ki: ezek azok, amelyek segítik a képessé válást. Kit Danley – aki a CCDA² igazgatótanácsának tagja az arizonai Phoenix-ben – beszámol egy ilyen mentorkapcsolatról, amely szereteten és tiszteleten alapult, és amely nemcsak a mentoráltat, hanem egész családját segítette a képessé válásban.

„A »teljes klán« megközelítés, amelyet az évek során alkalmaztunk, azt jelentette, hogy az egyéni átalakulás, a gyógyulás és változás Gugu és Panda életében az egész család szeme előtt zajlott. Az egyik kamasz pozitív döntéseket hoz, például belép egy önsegítő csoportba, és meggyőzi két unokatestvérét is, hogy csatlakozzanak. Egy nagynéni látja, hogy a testvére gyerekei mennyi pozitív változáson mentek át, és gondolkodni kezd, hogy érhetne el valami hasonlót a sajátjainál. A gyerekek látják, hogy az unokatestvéreik milyen jól érzik magukat a templomban, a közösségi központban, és elkezdik nyaggatni az anyjukat, hogy vigye el őket is. A klán elkezd megváltozni, mert az ördögi körök megtörői megpróbálják családtagjaikat is bevonni” – magyarázza Kit.³

GYAKORLAT: A résztvevők üljenek le több kis körben. Minden kör közepére tegyünk egy széket. Minden körben kérjünk meg valakit, hogy álljon fel a székre, és osszon meg egy problémát, amelyet közösségében vagy városában tapasztal. Ezt követően kerüljenek a többiek is sorra, mindenki álljon fel a kör közepén a székre (csak óvatosan!). Kérjük meg a kör tagjait, hogy adjanak tanácsot a széken állónak saját tapasztalataik alapján. Beszéljük meg, hogy milyen érzés volt a körben ülni, és milyen a széken állni, hallgatva a sok jótanácsot. Beszéljünk róla, hogy ez a játékos helyzet miben, hogyan tükrözi jószándékú „segítő programjaink” működésmódját.

Mit tett Jézus?

János 15,15-ben Jézus egy másfajta kapcsolatra hív minket:

„Többé nem mondalak titeket szolgálknak, mert a szolga nem tudja, mit tesz az ura. Titeket azonban barátaimnak mondalak, mert mindazt, amit hallottam az én Atyámtól, tudtul adtam nektek.”

Példa a való életből

² Christian Community Development Association [Keresztény Közösségfejlesztő Szövetség]

³ Részlet Amy Sherman *The Relentless Pursuit: Stories of God's Hope, Love, and Grace in the Neighbourhood* [A fáradhatatlan keresés: Történetek a városból Isten reményéről, szeretetéről és kegyelméről] című könyvéből.

Bob Lupton egy karácsonyi élményét mesélte el, amelyet szolgálata kezdetén élt át: „Többször volt rá példa, hogy épp nélkülöző szomszédaim nappalijában üldögéltem, amikor megérkeztek az ajándékot hozó jótékonykodók. Ilyenkor olyasmit láttam, mint soha korábban. A gyerekek, persze, mindig nagyon izgatottak lettek, amint meglátták a színes papírba csomagolt ajándékokat. Az anyák hálával fordultak az adományozók felé, de nekem úgy tűnt, hogy egy kissé visszafogottan örülnek. Ha volt a családnak férfi tagja, ő egyszerűen eltűnt. Amint megérkeztek az ajándékot hozók, távozott a hátsó ajtón.

Világossá vált számomra, hogy itt nem egyszerűen vidám karácsonyi ajándékozás történik. Bár a gyerekek izgalomba jöttek, a szülők büszkesége súlyos csorbát szenvedett. Saját otthonukban, gyerekeik szeme láttára vált nyilvánvalóvá alkalmatlanságuk az anyagi jólét biztosítására. Az anyák elviselték ezt a megaláztatást a gyerekek kedvéért, az apáknak viszont ez általában sok volt. Családfenntartóként vallott kudarcuk, szégyenük közszemlére tétetett, így méltóságuk utolsó morzsáit is elvesztették. Nyilvánvaló volt, hogy az adományozási rendszernek meg kell változnia.”

GYAKORLAT: Gondolkozzatok azon, hogy ti, illetve gyülekezetetek mennyire képesek valódi kapcsolatokat, barátságokat kialakítani a közösség tagjaival – különösen, ha azok más etnikumhoz tartoznak, eltér kultúrájuk vagy gazdaság helyzetük. Mi kell hozzá, hogy olyan kapcsolatokat tudjunk kialakítani, amelyekről Jézus is beszél, amelyek áthágják a rasszok és osztályok közti határokat?

Az „áldástolvajok” inváziója

Egy cincinattibeli lelkészbarátom szokta mondani, hogy mi, jószándékú keresztények milyen gyakran válunk „áldástolvajokká”. Jézus mondja, „nagyobb boldogság adni, mint kapni”, és mégis mi – akik több erőforráshoz, képzéshez és lehetőséghez férünk hozzá – vagyunk azok, akik az adás áldását magunknak megkaparintjuk. Azáltal, hogy a fogadó oldalon állóknak nem adunk lehetőséget az adásra, arra, hogy megosszák velünk és a közösséggel, amijük van, áldástól fosztjuk meg őket. Fel kell tennünk a kérdést: milyen ajándékok lehetnek mások birtokában, amelyeket szeretnének megosztani? A valódi partnerséghez az kell, hogy elismerjünk minden birtokunkban lévő értéket, bárki legyen is, aki azt behozza a közösbe. A

szolgásgból a barátságba való átmenet azt jelenti, hogy a barátság kölcsönös viszonyát éljük meg: mindannyian adunk és kapunk egyszerre.

Bob Lupton *Compassion, Justice and the Christian Life [Együttérzés, igazság és a keresztény élet]* című könyvében olvashatjuk Shane Claiborne közösségfejlesztő, író kérdéseit: „Milyen dilemmákkal szembesülnek azok a másokról gondoskodó emberek, akik igyekeznek az Írás tanításához hűen eljárni és személyes kapcsolatba kerülni a »legkisebbségekkel«? Milyen alternatívák léteznek a szegényekkel való törődés hagyományos módozataira? Hogyan tudnak emberek, programok és lakóközösségek egyenrangú, kölcsönösségen alapuló kapcsolatokat létrehozni? E változások megvalósulásához új készségekre és erőforrásokra lesz szükség, és nagy tér nyílik a jó cselekvésére.”

GYAKORLAT: Egy nagy lapra írjatok listát templomok közösségi programjairól, és tegyétek fel a következő kérdéseket mindegyikkel kapcsolatban: **Megerősíti** a program a résztvevők méltóságát? **Motiválja** a program a résztvevőket, hogy felelősséget vállaljanak saját életükért? Képes a program hosszantartó **reményt létrehozni**? **Felhasználja** az egyének készségeit és képességeit? **Foglalkozik** a felszín alatt rejlő problémákkal, vagy csak tüneti kezelést nyújt? Hogyan segíthet ez a gyakorlat abban, hogy a hatalomátvitel középpontba kerüljön?